

Dr hab. n o zdrowiu Agnieszka Młynarska, Prof. SUM

Katowice, 06.06.2022

Zakład Gerontologii i Pielęgniarstwa Geriatrycznego,

Katedra Pielęgniarstwa

Wydział Nauk o Zdrowiu

Śląski Uniwersytet Medyczny

Recenzja rozprawy na stopień doktora nauk o zdrowiu

mgr Iwony Bonikowskiej pod tytułem:

**Dostosowanie się do zaleceń terapeutycznych pacjentów w wieku podeszłym
chorujących na cukrzycę typu 2,**

której promotorem jest Prof. dr hab. n. o zdr. Izabella Uchmanowicz.

Celem leczenia cukrzycy jest normalizacja zaburzeń, których podstawową pochodną jest wzrost stężenia glukozy we krwi. Osiągnięcie tego stanu, wyrażone głównie poprzez obniżenie wartości glikemii, a co się z tym wiąże stężenia HbA1c, zapobiega lub opóźnia wystąpienie powikłań mikro- i makronaczyniowych. Tym samym przyczynia się to do przedłużenia przeżycia i pozwala na zachowanie sprawności. Większość chorych na cukrzycę wymaga zastosowania kilku spośród dostępnych metod leczenia (leki doustne, insulina i jej analogi, terapia behawioralna).

Wyniki leczenia chorób przewlekłych w dużej mierze zależą od stopnia przestrzegania zaleceń terapeutycznych. W dostępnych badaniach odnotowano duże zróżnicowanie w zakresie stopnia przestrzegania zaleceń poszczególnych pacjentów i populacji. Światowa Organizacja Zdrowia podkreśla, że nieprzestrzeganie zaleceń terapeutycznych stanowi jeden z najpoważniejszych problemów zdrowotnych. Brak dostosowania do zaleceń terapeutycznych stanowi podstawową barierę na drodze do osiągnięcia przez pacjentów korzyści z terapii opartej na aktualnej wiedzy medycznej. Negatywne konsekwencje nieprzestrzegania zaleceń terapeutycznych dla pacjenta obejmują spektrum następstw – od pogorszenia stanu zdrowia do

zgonu włącznie. Zjawisko to ma poważne konsekwencje zdrowotne i ekonomiczne dla całego społeczeństwa. Dotychczas opisano kilkaset czynników mających wpływ na przestrzeganie zaleceń terapeutycznych.

Charakterystyka formalna rozprawy

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska ma formę spójnego tematycznie zbioru 2 prac naukowych opublikowanych w recenzowanych czasopismach medycznych:

1. Iwona Bonikowska, Katarzyna Szwamel, Izabella Uchmanowicz. Analysis of the Impact of Disease Acceptance, Demographic, and Clinical Variables on Adherence to Treatment Recommendations in Elderly Type 2 Diabetes Mellitus Patients. *Int J Environ Res Public Health*. 2021;18(16):8658.

Punktacja MNiSW: 140

Impact Factor: 3,390

2. Iwona Bonikowsk, Katarzyna Szwamel, Izabella Uchmanowicz. Adherence to Medication in Older Adults with Type 2 Diabetes Living in Lubuskie Voivodeship in Poland: Association with Frailty Syndrome. *J Clin Med*. 2022;11(6):1707.

Punktacja MNiSW: 140

Impact Factor: 4,242

Autorka dołącza egzemplarze 2 opublikowanych prac oryginalnych. W każdej z pracy wchodzących w skład cyklu Doktorantka jest pierwszym autorem. Jako że nie są to monografie, autorka załączyła oświadczenia wszystkich współautorów o udziale w publikacji. Przeprowadzona analiza oświadczeń nie budzi zastrzeżeń co do istotnego udziału Doktorantki w przedmiotowym cyklu. Ta część rozprawy nie budzi zastrzeżeń formalnych. Łączny IF trzech prac przedstawionych w monotematycznym cyklu wynosi 7,632 oraz 280 punktów MNiSW.

W przedłożonym do recenzji oprawionym wydruku, prace wchodzące w skład monotematycznego cyklu zostały poprzedzone i zakończone tezami, które zawierają krótki wstęp, założenia, cel pracy, opis materiału i metod, wyniki badań i analiz oraz podsumowanie i wnioski. Doktorantka przedstawia cel ogólny pracy, którym jest analiza wpływu wybranych czynników społeczno-demograficznych i klinicznych na dostosowanie się do zaleceń

terapeutycznych pacjentów w podeszłym wieku chorujących na cukrzycę. Dodatkowo przedstawiono 3 cele szczegółowe:

1. Analiza wpływu czynników społeczno-demograficznych na dostosowanie się do zaleceń terapeutycznych pacjentów
2. Analiza wpływu akceptacji choroby na dostosowanie się do zaleceń terapeutycznych
3. Analiza wpływu współwystępowania zespołu kruchości na dostosowanie się do zaleceń terapeutycznych.

Wyniki przedstawione skrótowo, jednak wszystkie szczegóły znajdujemy w załączonych publikacjach. Prezentowane wnioski odpowiadają postawionym celom i problemom badawczym pracy. Dołączono również spis piśmiennictwa oraz obszernie streszczenia w języku polskim i angielskim.

Na przeprowadzenie badania uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu o numerze KB-207/2018.

Charakterystyka merytoryczna

W pracy „Analysis of the Impact of Disease Acceptance, Demographic, and Clinical Variables on Adherence to Treatment Recommendations in Elderly Type 2 Diabetes Mellitus Patients” autorka przedstawia analizę wpływu akceptacji choroby i wybranych danych demograficznych oraz klinicznych na przestrzeganie zaleceń terapeutycznych pacjentów w podeszłym wieku z rozpoznaną cukrzycą typu 2. Do badania włączono 200 pacjentów rozpoznaną cukrzycą typu 2 w średnim wieku 70,2 lat. W badaniu zastosowano 3 standaryzowane kwestionariusze badawcze: Skala Akceptacji Choroby, Inwentarz Samoopieki nad Cukrzycą oraz Skali Adherence w Chorobach Przewlekłych. Wszystkie zastosowane kwestionariusze posiadają dobre wartości rzetelności psychologicznej. Aby osiągnąć cele autorka wyróżniła 4 grupy zmiennych: zmienne socjogeograficzne, zmienne kliniczne, zmienne psychologiczne, zmienne dotyczące dostosowania do zaleceń terapeutycznych. Autorka wykazała, że poziom akceptacji choroby był istotnie wyższy w grupie pacjentów z wysokim adherence niż w grupie pacjentów z niskim i średnim adherence. Wraz ze wzrostem akceptacji choroby zwiększała się samodzielność badanych w obszarze kontroli cukrzycy. Analiza wieloczynnikowa wykazała, że istotnym niezależnym predyktorem nieprzestrzegania zaleceń terapeutycznych jest niski poziom akceptacji choroby, starszy wiek oraz większa ilość

zażywanych leków. Wnioski wyciągnięte z pracy odnoszą się do jej celów a dyskusja świadczy o wysokiej znajomości tematu przez autorkę.

W pracy „Adherence to Medication in Older Adults with Type 2 Diabetes Living in Lubuskie Voivodeship in Poland: Association with Frailty Syndrome” autorka do badania włączyła 175 pacjentów z cukrzycą typu 2. W badaniu zastosowano 2 standaryzowane narzędzia badawcze: Skalę Adherence w Chorobach Przewlekłych oraz Tilburg Frailty Indicator adekwatne do celów badania. Celem badania było oszacowanie częstości występowania zespołu kruchości i poziomu przestrzegania zaleceń terapeutycznych u pacjentów w podeszłym wieku, wpływu występowania zespołu kruchości na stosowanie się do zaleceń terapeutycznych oraz analiza predyktorów występowania zespołu kruchości. Autorka wykazała że pacjenci w średnim stopniu przestrzegali zaleceń terapeutycznych. Zespół kruchości występował u 80% pacjentów. Występowanie zespołu kruchości wpływało na przestrzeganie zaleceń terapeutycznych, im większe nasilenie zespołu kruchości tym gorsze przestrzeganie zaleceń terapeutycznych. Predyktorami nieprzestrzegania zaleceń terapeutycznych okazało się być występowanie zespołu kruchości, płeć męska oraz liczba przyjmowanych leków. Dyskusja napisana interesująco, ma zachowane właściwe temp, autorka prawidłowo dobrała piśmiennictwo.

Podsumowanie recenzji

W związku z faktem, że wyniki badań przeprowadzonych przez Doktorantkę zostały już opublikowane w recenzowanych i prestiżowych czasopismach naukowych i zostały one uprzednio poddane wnikliwej ocenie recenzentów omawianych czasopism, moja rola jako recenzenta pracy doktorskiej w ocenie kwestii merytorycznych pracy jest ograniczona. Nie zmienia to jednak faktu, że w przypadku wszystkich wspomnianych publikacji nie stwierdzam żadnych błędów merytorycznych. Co więcej w mojej opinii temat rozprawy jest ważny, zaprezentowane wyniki mają znaczenie praktyczne, a przedstawione prace mają istotne pierwiastki nowości.

Podsumowując, przedłożony, jednotematyczny cykl prac ma logiczną konstrukcję i jest merytorycznie spójny. Sama metodyka oraz pozyskiwanie danych są prawidłowe i nie budzą wątpliwości. Ta część rozprawy nie budzi zastrzeżeń formalnych.

Rozprawa doktorska **mgr Iwona Bonikowska pt. ” Dostosowanie się do zaleceń terapeutycznych pacjentów w wieku podeszłym chorujących na cukrzycę typu 2”** spełnia

warunki określone w art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 64, poz. 595, z późn. zm.). Rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, Doktorantka wykazała się wiedzą teoretyczną w dyscyplinie nauki o zdrowiu oraz posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Na tej podstawie przedstawiam Wysokiej Radzie Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu wniosek o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dr hab. n. o zdr. Agnieszka Młynarska, Prof. SUM

Katedra Pielęgniarstwa,

Wydział Nauk o Zdrowiu,

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

